

gouvernement. In enkele van deze kampen was, zoals wij in ons deel 5 (hoofdstuk 12, inleidende paragraaf) al opmerkten, een groot deel van de leidende SS-functionarissen gerecrueteerd uit de staven van de vijf z.g. *Tötungsanstalten* voor krankzinnigen welke in Duitsland in de periode '39-'40 in werking gesteld waren (het werden er later zes).

Chelmno begon in december '41 te functioneren. In dit kamp werd gebruik gemaakt van de vergassingsauto's der *Einsatzgruppen* en van een gaskamer. De Poolse commissie voor oorlogsmisdaden schatte na de oorlog het aantal Joodse slachtoffers op meer dan driehonderdduizend, de Duitse justitie is later tot een lager cijfer gekomen: minstens honderdtwee-en-vijftigduizend. Men moet dit verschil aldus interpreteren dat de Duitse justitie onweerslegbare gegevens bezat waaruit het cijfer 152 000 resulteerde; dat behoeft op zichzelf nog niet te betekenen dat de Poolse schatting onjuist is. Het kamp in Chelmno werd eind maart '43 buiten bedrijf gesteld.

Voor de oprichting en het in bedrijf houden van de kampen Belzec, Sobibor en Treblinka werd in het *Generalgouvernement* door de *Höhere SS- und Polizeiführer* in het district Lublin, *SS-Gruppenführer* Odilo Globocnik (tevorens *Gauleiter* van de Nazipartij in Wenen), een aparte staf gevormd. Die staf kreeg de aanduiding 'Einsatz' (of 'Einsatzstab') 'Reinhard' (het begrip 'Reinhard' was vermoedelijk ontleend aan Heydrichs voornaam), de leiding van die staf werd aan een *SS-Sturmabführer* toevertrouwd, Hermann Höfle¹, en onder deze was *SS-Oberführer* Christian Wirth werkzaam als *Inspektor des SS-Sonderkommandos des Einsatzstabs Reinhard*. Wirth was een *Kriminalkommissar* uit Stuttgart die (hetzelfde geldt voor talrijke leden van de *Einsatzstab*) sinds de winter van '39 op '40 in Duitsland veel te maken had gehad met het liquideren van krankzinnigen. Hij verdeelde zijn *Sonderkommando* over de drie genoemde kampen. Voor die kampen stonden geen vergassingsauto's ter beschikking; er werd gebruik gemaakt van dieselmotoren welke uitlaatgassen de gaskamers vulden. In Belzec arriveerden de eerste transporten in maart '42, in Sobibor in mei, in Treblinka in juli.

In Treblinka kwam het begin augustus '43 tot een opstand van de gevangenen die er, op straffe van onmiddellijke liquidatie, hulpwerkzaamheden moesten verrichten; ca. zeshonderd hunner wisten te ontvluchten van wie evenwel niet meer dan veertig als onderduikers of guerrillastrijders het

¹ Höfle was de man te wiens behoeve, zoals wij in hoofdstuk 2 van ons vorige deel vermeldden, door de *Höhere SS- und Polizeiführer* te Krakau eind september '43 aan Rauter gevraagd werd of Rauter hem kon helpen, '*nach jahrelanger Arbeit ganz andere Eindrücke zu gewinnen*', doordat hij een functie in Nederland zou krijgen. (Brief, 24 sept. 1943, van de *HSSuPF Ost* aan Rauter (*HSSuPF*, 1 c)).